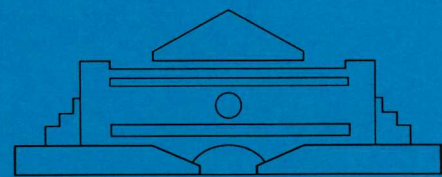

Σ
U
M
M
A
Ρ
I
A

I
U
Ρ
I
D
I
C
A

S
U
M
M
A
R
I
A

I
U
R
I
D
I
C
A

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

PARLAMENDIINFO KESKUS

1/2002

Valik ülevaateid
välisajakirjanduses
ilmunud artiklitest.
Uued raamatud Eesti
Rahvusraamatukogus

SISUKORD

AMETNIKE KOHUSTUS ANDA KODANIKELE NÕU KUI HEA HALDUSTAVA	3
Kirsi Kuusikko. Advice, good administration and legitimate expectations: some comparative aspects	
PENSIONID JA SOOLINE EBAVÕRDSUS	4
Dimity Kingsford Smith. Superannuating the second sex: law, privatisation and retirement income	
VASTUTUS EUROOPA ÜHENDUSE AKTIDE EEST EUROOPA INIMÕIGUSTE KONVENTSIOONI JÄRGI	5
Robert Harmsen. European Community acts under the European Convention of Human Rights: recasting the accession debate	
EUROOPA ÜHINE JULGEOLEKU- JA KAITSEPOLIITKA	6
Inger Österdahl. The EU and its member states, other states, and international organizations – the common European security and defence policy after Nice	
EUROOPA LIIDU KANDIDAATRIIKIDE PÕHISEADUSTE MUUTMINE	7
Anneli Albi. The Central and Eastern European constitutional amendment process in light of the post-Maastricht conceptual discourse: Estonia and the Baltic States	
NICE'I LEPING JA IIRI PÕHISEADUS	8
Gerard Hogan. The Nice Treaty and the Irish Constitution	
KOHTUTE SÕLTUMATUSEST VENEMAAL	9
Терехин В. А. Самостоятельность судебной власти и независимость судей как гарантия прав граждан	
TŠENHI VABARIIGI KONSTITUTSIOONILISE SÜSTEEMI REFORM 1990–2000	10
Ivo Slosarcik. The reform of the constitutional systems of Czechoslovakia and the Czech Republic in 1990–2000	
HOLLANDI PÕHISEADUS JA RELVAJÕUD	11
Leonard F. M. Besselink. The Constitution and the armed forces	
SOOLINE VÕRDÕIGUSLIKKUS : võrkeelsete artiklite valiknimestik	12
KOHTUD VENE FÖDERATSIOONIS : võrkeelsete artiklite valiknimestik	13
UUED ÕIGUSRAAMATUD EESTI RAHVUSRAAMATUKOGUS	15

Summaria Iuridica võrguväljaanne: <http://www.nlib.ee/anded/iand.html>

Kirjandusnimestikud koostanud Maia Ruttu, ülevaated kirjutanud Margit Tammur, Helve Liiv, Küllike Maurer

Väljaande koostanud Küllike Maurer

Ettepanekud ja kommentaarid: kyllike@nlib.ee

AMETNIKE KOHUSTUS ANDA KODANIKELE NÕU KUI HEA HALDUSTAVA

Kirsi Kuusikko

Advice, good administration and legitimate expectations: some comparative aspects

European Public Law. Vol. 7 (2001) no. 3, p. 455–472.

Artiklis esitatakse võrdlev käsitlus ametnike nõuandmiskohustusest Põhjamaades ja teistes Euroopa Liidu riikides.

Kohustus anda kodanikele nõu võib olla fikseeritud haldusmenetlusseadustes, samuti peetakse seda kuuluvaks hea haldustava juurde. Nõuandmiskohustus on tavaliselt sõnastatud üldiselt ning see on seotud kodanike õigusega saada informatsiooni.

“Hea halduse” mõiste toodi Soome põhiseadusesse 1996. aasta muudatustega ning see säte on muutmata kujul võetud ka märtsis 2000 jõustunud uude Soome põhiseadusesse (§ 21). Sätte sõnastamisel lähtuti Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklist 6, mis nõuab asja õiglase arutamise tagamist. Ent ehkki hea haldus on nüüd seaduses fikseeritud kohustus, pole siiski selge, mis täpselt selle alla kuulub. Head haldust on mõistetud nii menetlusele viitavana kui ka sisulist tähendust omavana, seostades seda selliste põhimõtetega nagu võrdsus, objektiivsus, proportsionaalsus.

Ka Euroopa Ühenduse õigus tegeleb nende küsimustega – näiteks valvab Euroopa ombudsman selle üle, et ei esineks väärhaldust. Oma otsustes on ombudsman kasutanud mõistet “hea haldustava” ning hea haldustavaga on vastuolus näiteks kirjadele vastamata jätmine. Euroopa ombudsman on koostanud ka hea halduskäitumise juhise, kompenseerimaks haldusseadustike puudumist mõnes ELi liikmesriigis.

Hea halduse mõiste sisaldub paljude riikide seadustes, kuid selle piirid on enamasti ebamäärased, mida peetakse üldiselt positiivseks, sest see võimaldab arvestada konkreetset olukorda. Samamoodi on täpsemalt määratlemata hea halduse juurde kuuluv nõuandmiskohustus. Riikides, kus on nii ombudsman kui ka seaduses fikseeritud ametnike nõuandmiskohustus, on ombudsmanid ametnikelt hea halduse huvides nõudnud kodanike ulatuslikumat nõustamist kui seaduses sätestatud, et paremini arvestada kodanike vajadusi.

Nõuandmiskohustuse rikkumine, samuti puuduliku või vale nõu andmine võib mõnes riigis olla kahjunõude aluseks. Tegelikuses on sellised hagid siiski harvaesinevad. On ka muid lahendusi: näiteks Suurbritannias ei ole kahjukannatanul seaduslikku õigust hüvitisele, kuid laialdast toetust on leidnud ombudsmani seisukoht, et väärhalduse tõttu kannatanud isiku puhul tuleb püüda taastada selline olukord, mis olnuks juhul, kui väärhaldust poleks esinenud. Kompensatsioon ei pea alati olema rahaline: mõnikord piisab ka vabandusest.

Soomes ja Rootsis võib parlamendi ombudsman algatada rikkumise toimepannud ametniku vastu menetluse. Kuna nõuandmiskohustuse täitmata jätmisel pole tavaliselt tegu raske rikkumisega, piirdub ombudsman üldjuhul märkuse tegemisega. Austraalias, Irimaal, Norras ja Taanis on ombudsmanil pigem lepitaja- kui järelevalvefunktsioon ning neis riikides toimib ta kodaniku ja riigiasutuste vahemehena.

Nõuandmiskohustus on seotud ka õigustatud ootuse põhimõttega: kodanik peaks saama tugineda informatsioonile, mille ta saab ametiasutustest. Kaasaegses ühiskonnas ei peaks ainult kodanik ükski vastutama saadud või saamata jäänud nõuande ja informatsiooni eest. Kuid kogu vastutust ei saa panna ka ametiasutustele ning kompromissi on siin raske leida. Tegemist on küsimusega, mis tuleks lahendada Euroopa tasandil.

Soomes on praegu käimas haldusmenetlusseaduse uue redaktsiooni koostamine. Ombudsmani soovitakse näha rohkem lepitaja rollis, ehkki Soome praegune õiguskultuur käsitleb ametnikku kas õigesti või väärtalt toiminuna ega näe ette võimalust kompromissiks lepitaja kaudu. Soome ombudsmanid on arendanud välja oma õiguskultuuri, kus hea halduse põhimõtteid on täiendatud õigustatud ootuse põhimõtetega.

Refereerinud Küllike Maurer

PENSIONID JA SOOLINE EBAVÕRDSUS

Dimity Kingsford Smith

Superannuating the second sex: law, privatisation and retirement income

Modern Law Review. Vol. 64 (2001) no. 4, p. 519-542.

Artiklis käsitletakse naiste võrdõiguslikkuse probleemi seoses pensioniskeemide erastamisega. Vaatluse all on olukord Austraalias, Suurbritannias, USAs ja Kanadas.

Naiste materiaalne olukord vanaduspõlves sõltub sotsiaal-majanduslike, kultuuriliste ja õiguslike faktorite koosmõjust. Formaalselt on naistele antud meestega võrdsed õigused, aga kuna Lääne kultuuriruum on olemuselt mehekeskne, siis sisulise võrdsuseni on veel pikk tee.

Pensioni kujundamiseks on erinevaid allikaid. Vanaduspensioni baasosa maksab riik (näiteks Austraalias on see 25% keskmisest nädalasissetulekust ehk 2,99% SKPst). Teiseks allikaks on pensionikindlustusfondid, mis kuuluvad erasektorisse ning on seotud riskiga halvasti investeerida. Kolmandaks allikaks on riiklikud pensionikindlustusskeemid (näiteks British State Earnings Related Pension Scheme, US Social Security Trust Fund, Canada Pension Plan, Australian Superannuation Guarantee Charge), kus teatud määral toimub tulude ümberjaotamine, kuid mis siiski on rakendatavad vaid tasulisel tööolnud isikute puhul.

Erapensioniskeemid sõltuvad sissetulekutest ja eeldavad meheliku töömudeli järgimist, s.t ligi neljakümnet aastat pidevat täiskoormusega palgalist tööd. Näiteks keskmisele Austraalia mehele see sobib, aga keskmisel Austraalia naisel on kõigest seitseteist aastat sellist staazhi. Naistel takistab tööjõuturul tegutsemist vajadus laste ja koduse majapidamise eest hoolt kanda. Naised töötavad sagedamini osalise tööajaga, saavad madalamat palka ja nende karjäär on aeglasem. Kõik see mõjutab pensionikindlustust.

Pensioniskeemide erasektorisse üleviimine on olnud enamiku lääneriikide prioriteete. Põhjuseks on eeskätt sotsiaalkindlustuse kriis tulevikus seoses praeguse töötava elanikkonna jõudmisega pensionikka ja uue tööjõu ebapiisava lisandumisega. Pealegi ei pea tulevased pensionärid riikliku vanaduspensioniga tagatavat elustandardit küllaldaseks. Kuid erastatud pensioniskeem ei toimi suure osa naiste ja ka pikemate töötusperioodidega meeste puhul. See ei arvesta tasuta tööd, koduseid majapidamistöid. Kodutöödele pühendumine aitab küll säästa teeniva pereliikme (enamasti mehe) palka, mida on siis võimalik pensionifondi paigutada. Samas teeb see koduse naise ka pensionipõlves abikaasast sõltuvaks.

IMFi ja OECD ideoloogia on suunatud riigi asendamisele turustruktuuridega (väiksem valitsus – väiksemad maksud jne). Privaatskeemid loodavad valitsusele, et see teeks neile maksusoodustusi ja isegi sunniks kodanikke neis osalema. Kuid riik on siiski loodud erastruktuuride reguleerimiseks ja peaks tagama sotsiaalse õigluse. Kasutatakse sotsiaalse kodaniku (*social citizen*) mõistet. Kodakondsus pole mitte ainult poliitiliste ja juriidiliste õiguste kogum, vaid ka õigus teatavale materiaalsele heaolule. Vastasel korral tehakse kodanikusolemine sõltuvaks võimest turusuhetes hakkama saada. Feministid pakuvad lahenduseks, et lisaks formaalsetele võrdsetele õigustele tuleks naistele anda nende bioloogilistest iseärasustest tulenevaid erioigusi (näiteks Kanadas on naistel lubatud jätta keskmise sissetuleku arvestamisel välja need aastad, kui tema laps on alla seitsme aasta vana).

Vanemad kodanikud, kel pole vaesusprobleeme, elavad kauem, on tervemad, osalevad aktiivsemalt ühiskondlikus elus. Lubades vanadel naistel elada vaesuses, seatakse ohtu tsiviilühiskonna fundamentaalväärtused, nagu õigus osaleda ühiskonnas.

Refereerinud Margit Tammur

VASTUTUS EUROOPA ÜHENDUSE AKTIDE EEST EUROOPA INIMÕIGUSTE KONVENTSIOONI JÄRGI

Robert Harmsen

European Community acts under the European Convention of Human Rights: recasting the accession debate

European Public Law. Vol. 7 (2001) no. 4, p. 625–649.

Artiklis käsitletakse seda, kuidas on Euroopa Inimõiguste Kohus lahendanud Euroopa Ühenduse (EÜ) aktide peale esitatud kaebusi.

Artikkel koosneb neljast jaost. Esimeses jaos vaadeldakse varasemaid otsuseid, milles inimõiguste konventsiooni organid on väljendanud vastuolulisi seisukohti riikide vastutuse kohta EÜ aktide eest. Järgmises jaos kirjeldatakse hiljutisi otsuseid, mis näivad kujunevat murranguks senises praktikas, ning kahes viimases jaos analüüsitakse sellise murrangu võimalikku ulatust ja mõju.

Varasematel aastatel väljendasid konventsiooniorganid peamiselt seisukohta, et EÜ aktid on väljaspool Strasbourgi kohtu kontrolli. Esimene sellealane otsus pärineb aastast 1978, kui Euroopa Inimõiguste Komisjon tunnistas CFDT asjas kaebuse vastuvõetamatuks põhjendusel, et Euroopa ühendused ei ole inimõiguste konventsiooniga ühinenud, kaebaja kaebus aga oli suunatud Euroopa ühenduste vastu. Ka 1988. aastal tehtud otsuses Dufay asjas tunnistas inimõiguste komisjon kaebuse vastuvõetamatuks, rõhutades, et otseselt Euroopa ühenduste institutsioonide vastu esitatud kaebuste lahendamine ei ole inimõiguste kohtu pädevuses.

Inimõiguste komisjon tunnistas vastuvõetamatuks ka kaks Euroopa Parlamendi valimistega seotud kaebust (1984. aastal Tête asjas ja 1985. aastal Fournier' asjas), kinnitades seejuures siiski, et kui riik hiljem sõlmitud rahvusvahelise lepingu tõttu ei saa täita varasemast rahvusvahelisest lepingust tulenevaid kohustusi, vastutab ta varasema lepingu alusel oma kohutuste rikkumise eest. Seega põhimõtteliselt oleks võimalik liikmesriikide vastutus inimõigusi rikkuvate EÜ aktide eest.

Kirjeldatud seisukohtadel oli inimõiguste komisjon ka 1990. aasta otsuses kohtuasjas: M & Co. v. Saksamaa. Komisjon rõhutas, et konventsiooniorganid ei saa arutada EÜ institutsioonide vastu esitatud kaebusi, kuid osalisriigid vastutavad kõigi konventsioonirikumiste eest olenemata sellest, kas rikkumise on tinginud siseriiklikud õigusnormid või vajadus täita oma rahvusvahelisi kohustusi.

Pikema sammuga riikide vastutuse suunas EÜ aktide eest astus inimõiguste kohus 1996. aasta Cantoni kohtuotsusega ja 1999. aasta Matthews'i kohtuotsusega. Matthews'i asjas leiti, et Euroopa Parlamendi valimiste korraldamata jätmisega Gibraltaril on Suurbritannia rikkunud kaebuse esitaja valimisõigust (esimese protokoll'i artikkel 3). Nimetatud otsus näib olevat avanud ukse EÜ aktide kontrollimiseks Strasbourgi kohtu poolt.

Praegu on inimõiguste kohtu menetluses kaks kaebust, mis on esitatud kõigi EÜ liikmesriikide vastu seoses EÜ institutsioonide – komisjoni ja kohtu – tegevusega.

Emesa Sugari asi on seotud Euroopa Kohtult eelotsuse taotlemise menetlusega. Eelotsusemenetluses taotles Emesa Sugar võimalust kirjalikult vastata kohtujuristi arvamusele, viidates inimõiguste kohtu Vermeuleni otsusele. Euroopa Ühenduste Kohus tal kohtujuristile vastata ei lubanud ning Emesa Sugar esitas kaebuse Strasbourgi kohtusse.

Seega suureneb Strasbourgi kohtu ja Luxembourg'i kohtu vastastikune seotus. Tulevik peaks näitama, kui võrd võtab inimõiguste kohus endale pädevuse kontrollida Euroopa Ühenduste Kohtu menetluse vastavust inimõiguste konventsioonile ning kuidas otsustatakse vastutuse küsimus, kui EÜ menetlustes leitakse puudujääke. Võimalik on nii üksikute liikmesriikide vastutus rakendusaktide eest kui ka kõigi liikmesriikide kui seadusandjate kaasvastutus.

Asjaolu, et inimõiguste kohus on asunud kontrollima EÜ akte, tuleb iseenesest tervitada. Vastasel korral oleks Strasbourg'i süsteemi ähvardanud marginaliseerumine. Selleks aga, et EÜ institutsioonidel oleks peale inimõiguste konventsioonist tulenevate kohtutuste ka õigused (näiteks õigus osaleda asja arutamisel), peaks EÜ ühinema inimõiguste konventsiooniga.

Refereerinud Küllike Maurer

EUROOPA ÜHINE JULGEOLEKU- JA KAITSEPOLIITKA

Inger Österdahl

The EU and its member states, other states, and international organizations – the common European security and defence policy after Nice

Nordic Journal of International Law. Vol. 70 (2001) no. 3, p. 341–372.

Artiklis käsitletakse Euroopa Liidu ühises välis- ja julgeolekupoliitikas Nice'i lepinguga tehtud muudatusi ning Prantsusmaa kui eesistujariigi aruannet Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika kohta.

Euroopa Liidu lepingu välis- ja julgeolekupoliitika sätteid on Nice'i lepinguga muudetud vähe. Olulisimaks on Lääne-Euroopa Liidu (WEU) integreerimine ELi, mis praktiliselt tähendab WEU kui iseseisva organisatsiooni lõppu. Nice'i leping ei muuda Euroopa Liidu lepingu artiklis 23 sätestatud välis- ja julgeolekupoliitiliste otsuste tegemise mehhanismi, kus on endiselt nõutav ühehäälsus, välja arvatud eriesindaja nimetamisel. Olulisem muudatus on, et nõukogu peasekretäri, kes on ühtlasi ühise välis- ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, võib nõukogu nimetada ametisse kvalifitseeritud häälteenamusega.

Pisut on muudetud Euroopa Liidu lepingu artiklit 25, mis reguleerib poliitilist komiteed. Komitee nimeks saab "poliitika- ja julgeolekukomitee". Artiklile 25 on lisatud kaks uut lõiget, millega täiendatakse komitee ülesandeid seoses kriisiohjeldusoperatsioonide kontrollimise ja juhtimisega.

Nice'i lepinguga muudetakse Euroopa Liidu lepingu artiklit 24, mis reguleerib rahvusvaheliste lepingute sõlmimist välis- ja julgeolekupoliitika vallas. Kaotatud on ühehäälsuse nõue. Sama artikli teine lõige on muudetud sarnaseks EÜ asutamislepingu artikli 300 lõikega 2, nähes ette, et ühehäälsus on nõutav juhul, kui leping hõlmab valdkonda, mille puhul ühendusesiseste otsuste vastuvõtmiseks on nõutav ühehäälsus. Artiklile 24 lisatud viimane lõige meenutab EÜ asutamislepingu artikli 300 viimast lõiget, sätestades, et selles artiklis kehtestatud tingimustel sõlmitud lepingud on liidu institutsioonidele siduvad. Selle sättega kinnitatakse ELi kui rahvusvahelise juriidilise isiku staatust.

Ühise välis- ja julgeolekupoliitika sisu ja eesmärgid Nice'i leping ei muuda. Muudetud on eesmärkide saavutamise viise, näiteks tihedamat koostööd käsitlevat artiklit 43.

Artikli teises jaos vaadeldakse Prantsusmaa eesistujariigi aruannet Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika kohta. Nimetatud ettekandes käsitleti Euroopa relvajõudude moodustamist, institutsioonilisi küsimusi ja ELi suhteid rahvusvaheliste organisatsioonidega – NATO, Euroopa Nõukogu, OSCE ning ÜRO Julgeolekunõukoguga.

Euroopa relvajõududel on humanitaar- ja päästeülesandeid ning neid võib kasutada rahu tagamise ja kriisireguleerimise eesmärgil. Tähelepanu pööratakse ka politsei tugevdamisele.

Julgeoleku- ja kaitseküsimustes on kesksel kohal suhted NATOga. Aruandes eeldatakse ELi ja NATO vahelist regulaarset dialoogi ning seda, et kriisiohjeldusoperatsioonidel võib kasutada NATO ressursse. Tehakse ettepanek sellealase lepingu sõlmimiseks.

Artikli autor analüüsib veel suuresti kattuva liikmeskonnaga organisatsioonide – EL, EN, OSCE – rollijaotust rahutagamisoperatsioonide puhul ning arutleb selle üle, millistel juhtudel on vajalik ÜRO Julgeolekunõukogu heakskiit. Samuti arutleb ta selle üle, milline võiks olla ELi rahutagamisoperatsioonide geograafiline haare.

Kokkuvõtteks leiab autor, et on loodud struktuurid, mis tagavad kriiside lahendamisel tõhusa liikmesriikidevahelise koostöö, samuti ELi ja NATO koostöö. Paljud liikmesriigid juba teevad tihedat kaitsekoostööd, olles NATO liikmed. NATO liikmete osatähtsus tulevases ELis oleneb sellest, kuidas toimub paralleelselt ELi laienemisega ka NATO laienemine.

Autor ennustab, et kaitsepoliitikaalane koostöö hakkab ilmselt toimuma tõrgeteta muu hulgas ka sellepärast, et see puudutab koostööd sõjaväelaste vahel, kellel on omavahel palju ühist ning kes mõistavad üksteist hästi. Sõjaväelastel sujub koostöö palju paremini kui poliitikutel. Sellepärast ei peaks ka tekkima probleeme uute liikmesriikide kaasamisel ühisesse kaitsepoliitikasse. Kandidaatriikidega juba tehaksegi koostööd, valmistamaks ette nende ühinemist Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitikaga. Pealegi ei esita kaitsekoostöö uutele liikmesriikidele nii suuri nõudmisi kui majanduskoostöö, mis eeldab nende majanduse ja õigussüsteemi täielikku ümberkujumist. Uute riikide liitumisel võib eeldada ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika osatähtsuse suurenemist, sest lisaks majandusedule taotleavad uued liikmesriigid ka julgeolekugarantiisid.

Refereerinud Küllike Maurer

EUROOPA LIIDU KANDIDAATRIIKIDE PÕHISEADUSTE MUUTMINE

Anneli Albi

The Central and Eastern European constitutional amendment process in light of the post-Maastricht conceptual discourse: Estonia and the Baltic States

European Public Law. Vol. 7 (2001) no. 3, p. 433–454.

Artiklis käsitletakse Eesti ning teiste Kesk- ja Ida-Euroopa riikide põhiseadustes kavandatavaid muudatusi, mis on vajalikud Euroopa Liiduga ühinemise tõttu.

Autor leiab, et ideaalne oleks, kui ühinevate riikide põhiseadustes kajastuks Euroopa Liidu supranatsionaalne olemus ning suveräänsuse ja demokraatliku legitiimsuse teisenenud kontseptsioonid. Ent ühise ajaloo Kesk- ja Ida-Euroopa riikide riigiõiguse teoorias on valdavaks minevikku kuuluv suveräänse rahvusriigi paradigma. Uus Poola põhiseadus paigutab ELi rahvusvaheliste organisatsioonide alla, samuti ka Läti ja Leedu mitteametlikud konstitutsiooniparanduste projektid. Ehkki Eesti põhiseaduse ekspertiisikomisjon on soovitanud spetsiaalset ELi käsitlevat sätet, võetakse ELi integratsiooniküsimuste suhtes siiski konservatiivne hoiak. Eesti komisjon lähtub kolmekümnendate aastate suveräänsuskontseptsioonist, pidades ELi pelgalt konföderatsiooniks ning seades selged piirid selle edasisele integratsioonile.

Artikli autor on seisukohal, et pärast Amsterdami ja Nice'i lepinguid ELiga ühinevate riikide põhiseadused peaksid kajastama ELi supranatsionaalsust, mitte lähtuma nende liikmesriikide põhiseadustest, kes paigutavad ELi rahvusvahelise koostöö alla. Integratsioonile piiride seadmine lähtub Saksamaa konstitutsioonikohtu ja Taani ülemkohtu otsustest Maastrichti lepingu puhul, kuid ei arvesta neile otsustele järgnenud akadeemilist diskussiooni, milles rõhutati vajadust muuta suveräänsuse kontseptsiooni, et mitte takistada ELi edasist integratsiooni 19. sajandist pärinevate riigiõiguslike arusaamade tõttu.

Konföderatsiooni, föderatsiooni ja suveräänsuse traditsiooniliste mõistetega ei ole kuidagi ühitatavad ELi juriidilise olemuse põhitunnused:

- ELi pädevus ulatub mitmele varem suveräänse riigi ainupädevuses olnud valdkonnale nagu raha-, kaitse- ja välispoliitika,
- kvalifitseeritud häälteenamuse ulatusliku kasutamisega võidakse riigi seisukoht arvestamata jätta,
- ELi õigus on ülimuslik ja riikide õiguskorras vahetult kohaldatav,

- ELi aluslepingud on kaugeleulatuvamad kui traditsioonilised rahvusvahelised lepingud ning Euroopa Kohus ja erialakirjandus viitab neile kui “konstitutsioonilisele hartale”,
- ELi kodakondsusest tulenevalt on ELi organite ja üksikisikute vahel otsesidemed,
- valdavaks on seisukoht, et EList pole võimalik välja astuda,
- on tõenäoline, et tulevikus 27 riigist koosneva ELi tulevased lepingud suurendavad otsustamisprotsessi supranatsionaalsust, et vältida selle paralüseerimist.

Erialakirjanduses leitakse, et suveräänsuse kontseptsioon vajab ajakohastamist, sest näiteks valitsemist mõjutab ELi seadusandlus, rahva mõiste on muutunud seoses ELi kodakondsusega ja territooriumi mõistet muudavad piirikontrolli kaotamine ja tööjõu vaba liikumine. Rahvusliku identiteedi asemel on Euroopa identiteedi aluseks ühised riigiõiguslikud põhimõtted: esindusdemokraatia, õigusriik, sotsiaalne õiglus ja inimõiguste austamine. Autor rõhutab, et ajalooliselt ja kultuuriliselt kuuluvad Balti riikide rahvad Euroopasse ning nad jagavad Euroopat ühendavaid poliitilisi ja kultuurilisi väärtusi.

Lühidalt peatub autor ka küsimusel ELiga ühinemisele suunatud tegevuse vastavusest Eesti põhiseadusele, mille on tõstatanud põhiseaduse ekspertiisikomisjon ja euroskeptikud. Autor leiab, et suveräänsuskontseptsiooni ajakohastamise korral on võimalik pidada seda tegevust põhiseadusega kooskõlas olevaks. Alternatiivse või paralleelse lahendusena näeb ta võimalust korraldada kohe rahvahääletus põhiseaduse muutmiseks, et tagada kogu eurointegratsiooniprotsessi legitiimsus.

Refereerinud Küllike Maurer

NICE’I LEPING JA IIRI PÕHISEADUS

Gerard Hogan

The Nice Treaty and the Irish Constitution

European Public Law. Vol. 7 (2001) no. 4, p. 565–573.

Artiklis analüüsitakse Nice’i lepingu Iirimaal rahvahääletusega heaks kiitmata jätmise tagamaid.

See, et Iirimaal pandi Nice’i leping rahvahääletusele, oli tingitud Iiri ülemkohtu 1987. aasta otsusest: *Crotty v. An Taoiseach*. Kuid võrreldes Saksamaa konstitutsioonikohtu otsustega on Iiri ülemkohtu otsusele erialakirjanduses väga vähe tähelepanu pööratud.

Enne Euroopa ühendustega liitumist 1972. aastal muudeti Iiri põhiseadust ning sellesse lisati EÜ-ga liitumist ja EÜ õigusaktide kohaldamist lubav sätte.

1987. aasta *Crotty* kohtuasi oli seotud ühtse Euroopa akti ratifitseerimisega. Kohtuotsuses sedastati, et EÜga liitumist käsitlev konstitutsiooniparandus lubab ühineda EÜ aluslepingutes tehtavate hilisemate muudatustega juhul, kui need ei muuda oluliselt ühenduste olemust või eemärke. Et aga ühtne Euroopa akt nägi EÜ võimaliku eesmärgina ette liikmesriikidevahelist poliitilist liitu, oleks selle eesmärgi realiseerumisel ühenduste olemus märgatavalt muutunud ning seesuguse lepingumuudatusega saaks Iirimaal nõustuda vaid põhiseadust muutes. *Crotty* kohtuotsuse alusel korraldati Iirimaal enne ühtse Euroopa akti ratifitseerimist rahvahääletus põhiseaduse muutmiseks ning selle tõttu lükkus ühtse Euroopa akti jõustumine edasi.

Crotty kohtuotsusele tuginedi ka Maastrichti ja Amsterdami lepingute puhul, korraldades enne nende ratifitseerimist rahvahääletuse põhiseaduse muutmiseks.

Nice’i lepingu järgi ei toimu olulist muutust liikmesriikide suveräänsuses ning *Crotty* otsusest lähtudes poleks vaja põhiseadust muuta. Ent põhiseaduse muutmiseks olid tehnilised põhjused, sest Nice’i lepinguga muudetakse neid Amsterdami lepingu sätteid, millele on Iiri põhiseadus otseselt viidatud.

Rahvahääletusel jäeti Nice'i lepinguga seotud põhiseaduse muudatused heaks kiitmata. Artikli autori meelest ei väljendanud valijad sellega oma vastuseisu ELi laienemisele, vaid pigem muret ELi võimaliku poliitilise suuna pärast – katoliiklased on mures usu marginaalse rolli pärast sekulaarses superriigis, rahupooldajad Iiri neutraalsuse nõrgenemise ja kiirreageerimisüksustes osalemise pärast.

Artikli autor märgib, et isegi kui järgmisel rahvahääletusel Nice'i lepinguga seotud konstitutsiooniparandused heaks kiidetakse, keelab Crotty kohtuotsus ka edaspidi loovutada ELile suveräänsust ilma rahvahääletuseta. Arvestades aga iirlaste praegusi meeleolusid, peab autor üsna tõenäoliseks, et Iiri valijaskond suudab tulevikus tihedama integreerumise blokeerida.

Lühidalt käsitletakse artiklis veel Iiri põhiseaduse muudatusi seoses surmanuhtluse kaotamisega ning Rahvusvahelise Kriminaalkohtu statuudiga ühinemisega.

Koostanud Küllike Maurer

КОХТУТЕ СӨЛТУМАТУСЕСТ ВЕНЕМААЛ

Терехин В. А.

Самостоятельность судебной власти и независимость судей как гарантия прав граждан

Государство и право (2001) № 8, с. 42-50.

Vene Föderatsiooni põhiseadusega on sätestatud, et kodanike õigused ja vabadused on kõrgeim sotsiaalne väärtus, mille kaitsmine on riigi esmane ülesanne. Selle ülesande täitmisest võtavad osa kõik võimustruktuurid, kuid keskne roll on kohtute süsteemil. Kodanike õiguste ja vabaduste kaitse saab olla täielik ja efektiivne vaid kohtuvõimu iseseisvuse ja kohtunike sõltumatuse tingimustes. Normatiivne baas püstitatud ülesannete täitmiseks on loodud suhteliselt hiljuti ning sisaldab endas õiguskategooriaid, mida varem pole kasutatud.

Kohtuvõimu iseseisvuse põhimõte ei ole uus ning on formuleeritud mitmetes rahvusvahelistes aktides, sealhulgas ka ÜRO 1985. aasta 29. novembri ja 13. detsembri kohtuorganite iseseisvuse põhiprintsiipides, millised kohustavad riike looma kõik vajalikud tingimused sõltumatuks õigusemõistmiseks.

Vene Föderatsiooni kohtunike staatuse seaduse (26. juuni 1992), 1993. aasta põhiseaduse ja kohtusüsteemi seaduse (31. detsember 1996) vastuvõtmisega on loodud kohtuvõimu iseseisvuse ja kohtunike sõltumatuse normatiivne baas, aga ka õiguslike garantiide süsteem. Nendes õigusaktides on kinnistatud mõisted "kohtunike sõltumatus", "sõltumatu õigusemõistmine" ning toodud sisse uued kategooriad – "kohtute sõltumatus", "kohtute iseseisvus", "kohtuvõimu sõltumatus" ja "kohtuvõimu iseseisvus". Artiklis esitatakse terminite teaduslik klassifikatsioon ja põhjalik sisuline analüüs. On toodud ilmeka näiteid ametiisikute ja meedia sekkumisest kohtute töösse ning katsetest allutada kohtunikke teistele võimustruktuuridele. Rohkesti on kommenteeritud juristide poolt tehtud ettepanekuid kohtute ja kohtunike kaitse tugevdamiseks.

Arutlused viivad järelduseni, et kohtusüsteemi funktsioneerimise üle kontrolli sisseadmiseks on vaja luua riiklik protseduuriliste ja organisatoorsete abinõude kompleks. Õiguskultuuri edendamisel on suuri lootusi pandud ka Õiguse Akadeemiale, kuna õiglase ja seaduspärase õigusemõistmise teostajateks saavad olla vaid haritud ja kõrge moraalse tasemega inimesed.

Refereerinud Helve Liiv

TŠEHHI VABARIIGI KONSTITUTSIOONILISE SÜSTEEMI REFORM 1990–2000

Ivo Slosarcik

The reform of the constitutional systems of Czechoslovakia and the Czech Republic in 1990–2000

European Public Law. Vol. 7 (2001) no. 4, p. 529–547.

Artiklis käsitletakse Tšehhi põhiseaduse arengut. Antakse ülevaade Tšehhi konstitutsioonilisest süsteemist, kirjeldatakse üleminekut Tšehhoslovakkia kommunistlikult konstitutsioonilt Tšehhi põhiseadusele, arutletakse Tšehhoslovakkia jagunemise riigiõiguslike küsimuste üle ning analüüsitakse kõige uuemaid suundumusi ja Tšehhi konstitutsioonilise süsteemi ettevalmistamist Euroopa Liiduga ühinemiseks.

Artikli esimeses jaos vaadeldakse praegu kehtivat Tšehhi põhiseadust, mis võeti vastu 16. detsembril 1992. Seadusandlik võim kuulub kahekojalisele parlamendile. Alamkoda – saadikute assamblee – valitakse neljaks aastaks ja see on 200-liimeline. Ülemkotta – senatisse – kuulub 81 kuueks aastaks valitud senaatorit. Kolmandik senati koosseisust uueneb iga kahe aasta järel. Seaduseelnõude menetlemine toimub alamkojas. Seaduste vastuvõtmisel on senatil suspensiivne vetoõigus, kuid konstitutsiooniliste ja valimisseaduste puhul kuulub talle absoluutne vetoõigus.

Täidesaatev võim on jagatud presidendi ja valitsuse vahel. President valitakse ametisse viieks aastaks parlamendi mõlema koja poolt. President ainupädevusse kuulub peaministri, konstitutsioonikohtu kohtunike, riigipanga nõukogu, riigikontrolli esimehe ja aseesimehe nimetamine ning armuandmine. Lisaks sellele on presidendil ka jagatud pädevus, mida ta teostab peaministri või selle määratud valitsusliikme heakskiidul. Siia kuulub kohtunike nimetamine, rahvusvaheliste lepingute sõlmimine ja riigikaitseküsimused.

Valitsusse kuuluvad peaminister, asepeaministrid ja ministrid. Peaminister nimetab ülejäänud valitsusliikmed ja määrab nende vastutusvaldkonnad. Valitsus annab seaduste rakendamiseks määrusi. Ministeeriumid saavad rakendusakte anda vaid juhul, kui vastav seadus seda otseselt ette näeb.

Tšehhi kohtusüsteem on neljatasandiline: kohalikud kohtud, regionaalkohtud, kaks kõrgemat kohut ja ülemkohus. Põhiseadus näeb ette ka kõrgema halduskohtu, kuid seda ei ole veel moodustatud. Kohtunikud nimetab ametisse president valitsuse ettepanekul ja heakskiidul. Alama astme kohtutes – kohalikes ja regionaalkohtutes – osalevad õigusemõistmises ka kaasistujad. Vandekohut ei ole.

Põhiseaduslikkuse järelevalvet teostab konstitutsioonikohus, kuhu kuulub 15 kohtunikku, kelle nimetab kümneks aastaks ametisse president senati heakskiidul. Konstitutsioonikohtu pädevuse kujundamisel on lähtutud Saksamaa ja Austria eeskujust.

Artikli teises jaos käsitletakse 1968. aasta Tšehhoslovakkia põhiseaduses aastatel 1989–1992 tehtud parandusi. Esimesed parandused olid sümboolsed: konstitutsiooni tekstist kustutati kommunistliku partei juhtivale rollile viitav säte, muudeti riigi vappi ja riigi nimest kaotati sõna “sotsialistlik”. Riigi uueks nimeks sai Tšehhi ja Slovaki Liitvabariik. Võrdselt kaitstuks kuulutati kõik omandivormid – riigi-, munitsipaal- ja eraomand. Alates 1990. aastast keskendusid konstitutsiooniparandused inimõiguste kaitsele.

Kolmandas jaos käsitletakse Tšehhoslovakkia jagunemist. Tšehhoslovakkia põhiseadus nägi ette võimaluse, et üks kahest föderatsiooni moodustavast riigist astub föderatsioonist välja, kuid 1992. aastal seda võimalust ei kasutatud. Föderaalparlament võttis vastu konstitutsioonilise seaduse Tšehhi ja Slovaki Liitvabariigi lõppemise kohta. Nii Tšehhi kui Slovaki seadusandlikud kogud võtsid vastu dokumendid sõltumatu riigi loomise kohta.

Artikli neljandas jaos käsitletakse Tšehhi põhiseaduse reformi tänapäeval. Praegu tegeldakse 1992. aasta põhiseaduses lahendamata jäänud küsimustega (senat, rahvahääletus, riigi haldusstruktuur) ning muudatustega, mis on vajalikud Euroopa Liiduga ühinemise tõttu. Kõige hilisem ELiga seotud

parandusettepanek teisendab riigi mõistet. Tugevdatakse rahvusvahelise õiguse positsiooni Tšehhi õigussüsteemis, nähes ette kõigi rahvusvaheliste lepingute vahetu kohaldatavuse. Paranduseelnõu näeb ette võimaluse, et parlamendi otsusega antakse osa riigi pädevusest üle rahvusvahelisele institutsioonile. Kõnealune konstitutsiooniparandus ei piirdu ELiga – seda saaks kasutada ka NATO ja Rahvusvahelise Kriminaalkohtuga seotud küsimuste lahendamisel. Suurbritannia ja Iirimaa eeskujul näeb paranduseelnõu ette kohustuse tõlgendada siseriiklikke õigusnorme nii, et ei mindaks vastuollu kohustustega, mis tulenevad Tšehhi liikmelisusest institutsioonis, kellele on osa riigi pädevusest üle antud. Rõhutatud on parlamendi osatähtsust eurointegratsioonis – valitsus peab parlamenti informeerima kõigist uutest kohustustest, mis tulenevad Tšehhi kuulumisest rahvusvahelisse institutsiooni, ning valitsuse tegevus nimetatud institutsioonis tuleb parlamendiga kooskõlastada. Paranduseelnõu näeb ette konstitutsioonikohtu pädevuse suurendamist.

Veel käsitletakse artiklis 1998. ja 2000. aasta konstitutsiooniparandusi, mis on seotud julgeolekuküsimustega.

Refereerinud Küllike Maurer

HOLLANDI PÕHISEADUS JA RELVAJÕUD

Leonard F. M. Besselink

The Constitution and the armed forces

European Public Law. Vol. 7 (2001) no. 3, p. 365-374.

Artiklis analüüsitakse relvajõudude suurenenud rahvusvahelisest rollist tingitud muudatusi, mis tehti relvajõudusid käsitlevates Hollandi põhiseaduse sätetes 2000. aastal.

Muutmata jäi relvajõudude olemasolu fikseeriv säte ja põhimõte, et kõrgeim kontroll relvajõudude üle on valitsusel. Kuna kohustuslik ajateenistus on Hollandis olnud väga ebapopulaarne, kaotati see pärast 1989. aasta Euroopa sündmusi ning praegu koosneb Hollandi armee kutselistest sõjaväelastest ja vabatahtlikest. Vastav konstitutsiooniparandus tehti juba 1995. aastal. Selle kohaselt koosneb armee vabatahtlikest, kuid sinna võidakse võtta ka kutsealuseid. Seega pole kohustuslik sõjaväeteenistus otseselt kaotatud, kuid selle taarakendamine eeldab vastava seaduse vastuvõtmist.

Relvajõudusid käsitlevate konstitutsioonisätete põhifunktsioon on piiritleda, milliseid ülesandeid võivad relvajõud täita. Traditsiooniliselt on relvajõudude ülesanded olnud piiratud oma riigi kaitsmisega. Kuid rahvusvahelise olukorra muutumise tõttu pärast Teist maailmasõda ja eriti alates 1989. aastast on relvajõududele pandud uusi, rahvusvahelisi ülesandeid. Põhiseadusesse on tehtud vastav täiendus, lisades relvajõudude eesmärkidele peale riigi kaitsmise ka rahvusvahelise õiguskorra säilitamise ja tugevdamise.

Kõige olulisemad konstitutsiooniparandused on seotud parlamendi pädevusega rahvusvahelistes militaaroperatsioonides osalemise otsustamisel. 1994. aastal tegi alamkoda ettepaneku sätestada parlamendi õigus kiita heaks armee osalemine rahvusvahelistes operatsioonides. Valitsus oli selle vastu ja soovis selle asemel sätestada valitsuse kohustuse parlamenti eelnevalt informeerida, kui relvajõudusid kavatsetakse kasutada rahvusvahelise õiguskorra tagamiseks. Kummalisel kombel parlament nõustuski selle ettepanekuga ning väheveenva argumendiga, et informeerimiskohustus tähendab seda, et parlament saaks takistada kavatsetavat osalemist rahvusvahelistes operatsioonides. Parlament seda siiski takistada ei saa ning vastava konstitutsiooniparanduse alusel kaotab parlament tõenäoliselt igasuguse kontrolli relvajõudude rahvusvahelise kasutamise üle.

Artiklile on lisatud muudetud konstitutsioonisätete ja nende varem kehtinud redaktsiooni tekst.

Refereerinud Küllike Maurer

SOOLINE VÕRDÕIGUSLIKKUS : võrkeelsete artiklite valiknimestik

- Barnard, C. ; Hepple, B.** Substantive equality // *The Cambridge Law Journal* (2000) nr. 3, lk. 562–585. – Käsitlus kaudsest ja tööalasest diskrimineerimisest Euroopa Ühenduse ja Suurbritannia õiguses.
- Bauer, J.-H.** Europäische Antidiskriminierungsrichtlinien und ihr Einfluss auf des deutsche Arbeitsrecht // *Neue Juristische Wochenschrift* (2001) nr. 37, lk. 2676–2677. – EL disrimineerimisvastasest direktiivist ja selle mõjust Saksa tööõigusele.
- Brandser, K.** Alice in legal Wonderland: a cross-examination of gender, race, and empire in Victorian law and literature // *Harvard Women's Law Journal* (2001) spring, lk. 221–254. – Naiste õiguste arengust Inglismaal.
- Cordoba, R.** In search of a level playing field: Baca v. City of Los Angeles as a step toward gender equity in girls' sports beyond Title IX // *Harvard Women's Law Journal* (2001) spring, lk. 139–190. – Spordis sugudele võrdsete võimaluste tagamisest (USA kohtupraktika).
- Eichner, M.** On postmodern feminist legal theory // *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review* (2001) nr. 1, lk. 1–77. – Lacanist ja Foucault'ist lähtuva feministliku teooria arengust ning võimalikest õiguslikest vahenditest sugupoolte ebavõrdsuse ületamiseks.
- Hale, B.** Equality and the judiciary: why should we want more women judges? // *Public Law* (2001) autumn, lk. 489–504. – Pooltargumentidest naiste nimetamisele kohtunikeks.
- Hill, L.** Equality and United Kingdom Law: past, present and future // *Public Law* (2001) spring, lk. 77–96. – Võrdõiguslikkusest Suurbritannias.
- Kaufman, R. E.** State eras in the new era: securing poor women's equality by eliminating reproductive-based discrimination // *Harvard Women's Law Journal* (2001) spring, lk. 191–219. – Naiste diskrimineerimisest tööturul, tulenevalt nende rasedusest (USA kohtupraktika).
- Khaliq, U.** Protocol 12 to the European Convention on Human Rights: a step forward or a step too far? // *Public Law* (2001) autumn, lk. 457–464. – Euroopa inimõiguste konventsiooni protokollist nr 12 (diskrimineerimise keelustamise kohta).
- Kubal, U. R.** U.S. multinational corporations abroad : a comparative perspective on sex discrimination law in the United States and the European Union // *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation* (1999) nr. 1, lk. 208–269. – Euroopa Liidu ja USA õiguspraktikast soolise diskrimineerimise küsimuses. – Artikli kokkuvõte eesti k.: http://www2.nlib.ee/anded/pik/sum4_00.html#5
- Lansky, M.** Gender, women and all the rest // *International Labour Review* (2000) nr. 4, lk. 481–504 ; (2001) nr. 1, lk. 85–116. – Naiste ja meeste sotsiaalsest võrdsusest. – Artikli kokkuvõte eesti k.: http://www2.nlib.ee/anded/pik/sum5_01.html#7
- Mayeri, S.** "A common fate of discrimination": race-gender analogies in legal and historical perspective // *The Yale Law Journal* (2001) nr. 6, lk. 1045–1087. – Rassilise ja soolise diskrimineerimise analoogiast.
- Monaghan, K.** Limitations and opportunities: a review of the likely domestic impact of article 14 ECHR // *European Human Rights Law Review* (2001) nr. 2, lk. 167–180. – Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 14 (diskrimineerimiskeeld) mõjust Inglise õigusele.
- Musalo, K. ; Knight, S.** Steps forward and steps back: uneven progress in the law of social group and gender-based claims in the United States // *International Journal of Refugee Law* (2001) nr. 1/2, lk. 51–70. – Soolise diskrimineerimise all kannatavatest naispõgenikest.
- Rutkiewicz, M.** Towards a human rights-based contraceptive policy; a critique of Anti-sterilisation Law in Poland // *European Journal of Health Law* (2001) nr. 3, lk. 225–242. – Steriliseerimise keelust Poolas ning selle võimalikust vastuolust inimõigustega (eraelu ja perekonnaelu puutumatus jmt.).

Sturm, S. Second generation employment discrimination: a structural approach // Columbia Law Review (2001) nr. 3, lk. 458–568. – Diskrimineerimisest töökohal (USA kohtupraktika).

Verdirame, G. Testing the effectiveness of international norms: UN humanitarian assistance and sexual apartheid in Afghanistan // Human Rights Quarterly (2001) nr. 3, lk. 733–768. – ÜRO meetmetest soolise diskrimineerimise vastu Afganistanis.

Volpp, L. Feminism versus multiculturalism // Columbia Law Review (2001/Jun) nr. 5, lk. 1181–1218. – Võrdõiguslikkuse võimalusest multikultuuralses ühiskonnas.

Watson, P. Politics, policy and identity: EU eastern enlargement and East-West differences // Journal of European Public Policy (2000) nr. 3, lk. 369–384. – Meeste ja naiste võrdõiguslikkust puudutavatest Euroopa Liidu normidest ja nende mõjust siirderiikidele. – Artikli kokkuvõtte eesti k.: http://www2.nlib.ee/anded/pik/sum7_00.html#7

Koostanud Maia Ruttu

КОХТУД ВЕНЕ ФӨДЕРАТСИООНИС : võõrkeelsete artiklite valiknimestik

Адушкин, Ю. ; Жидков, В. Дисциплинарная и административная ответственность судей: за и против // Российская юстиция (2001) nr. 11, lk. 24–26. – Kohtute staatuse seaduse muutmise eelnõust.

Вицин, С. Концепция 1991 года положила начало формированию правового государства в России // Российская юстиция (2001) nr. 11, lk. 15–17. – Kohtureformist.

Горбуз, А. Доступность судебного решения // Российская юстиция (2001) nr. 1, lk. 36–38. – Kohtute töö transpertsusest.

Демичев, А. Периодизация истории суда присяжных в России // Журнал Российского права (2001) nr. 7, lk. 137–150. – Venemaa vandekohtute ajaloost.

Колесников, Е. Постановления конституционных судов как источник российского конституционного права // Правоведение (2001) nr. 2, lk. 32–53. – Konstitutsioonikohtute otsustest Venemaa riigiõiguse allikatena.

Конституционный суд Российской Федерации – 10 лет // Российская юстиция (2001) nr. 10, lk. 1–80. – Ajakirja number on pühendatud Venemaa konstitutsioonikohtule. Lisatud liikmete nimekiri (koos lühikese elulooga), statistika (november 1991 – juuli 2001), internetiaadressid.

Козак, Д. Суд в современном мире: проблемы и перспективы // Российская юстиция (2001) nr. 9, lk. 3–6. – Kohtute perspektiividest ja probleemidest.

Краснов, М. От концепции 1991 года до сегодняшнего дня : попытка инвентаризации // Российская юстиция (2001) nr. 11, lk. 2–6. – Kohtureformi kontseptsioonist.

Лазарев, В. Судебная власть и уголовное судопроизводство // Государство и право (2001) nr. 5, lk. 49–56. – Kohtuvõimust ja kriminaalmenetlusest.

Лебедев, В. Условия для успешного завершения реформы созданы // Российская юстиция (2001) nr. 11, lk. 7–9. – Kohtureformist.

Лукашевич, В. ; Комарова, Н. Конституционный Суд Российской Федерации не может и не должен подменять законодателя // Правоведение (2001) nr. 2, lk. 53–63. – Konstitutsioonikohtute õigusest esineda õigustloova initsiatiiviga.

Максимов, В. Мировая юстиция: проблемы и перспективы // Журнал Российского права (2001) nr. 9, lk. 9–18. – Rahukohtute probleemidest ja perspektiividest.

Марков, О. Нравственные начала судейской профессии : (опыт и размышления) // Российская юстиция (2001) nr. 11, lk. 43–45. – Kohtu ja kohtunike eetikast.

Мекка, О. ; Штыкова, Н. Применение судами обычаев делового оборота и торговых обыкновений // Российская юстиция (2001) nr. 9, lk. 33–34. – Tavaõiguse kasutamisest Venemaa kohtutes.

Михайловская, И. Оснований для оптимизма больше, чем для мрачных прогнозов // Российская юстиция (2001) nr. 11, lk. 13–14. – Kohtureformist.

Нерсисянц, В. Сравнительное правоведение в системе юриспруденции // Государство и право (2001) nr. 6, lk. 5–15. – Võrdlevast õigusteadusest kohtusüsteemis.

Никеров, Г. Судебная власть в правовом государстве (опыт сравнительного исследования) // Государство и право (2001) nr. 3, lk. 16–20. – Kohtuvõimust õigusriigis.

О статусе судей и судебной системе // Российская юстиция (2001) nr. 8, lk. 2–8. – Kohtusüsteemist ja kohtureformist. Lisatud väljavõtteid seaduseelnõudest (1991–2001).

Петрухин, И. Суд присяжных: проблемы и перспективы // Государство и право (2001) nr. 3, lk. 5–15. – Vandekohtute probleemidest ja perspektiividest.

Петухов, Н. ; Жудро, К. Разграничение подсудности дел военным судам и иным Федеральным судам общей юрисдикции // Российская юстиция (2001) nr. 2, lk. 18–20. – Sõjakohtutest.

Смирнов, Л. Деятельность судов Российской Федерации как источник права // Журнал Российского права (2001) nr. 3, lk. 50–54. – Kohtulahenditest kui õigusallikast.

Смыкалин, А. [Формирование судебной системы, реформы, контрреформа] // Российская юстиция (2001) nr. 1, lk. 39–42 ; nr. 3, lk. 39–42 ; nr. 5, lk. 39–42 ; nr. 7, lk. 39–42 ; nr. 9, lk. 42–45. – Venemaa kohtusüsteemist 18.–19. sajandil.

Терехин, В. Судейская дисциплина и ответственность – гарантия прав и свобод граждан // Журнал Российского права (2001) nr. 8, lk. 26–34. – Kohtunike distsipliinist ja vastutusest.

Цепляева, Г. ; Яблокова, И. *De facto* и *de jure* судейского сообщества // Российская юстиция (2001) nr. 11, lk. 31–33. – Kohtusüsteemist.

Яковлев, В. На очереди – обеспечение доступности и повышение качества правосудия // Российская юстиция (2001) nr. 11, lk. 10–12. – Kohtureformist.

Koostanud Maia Ruttu

UUED ÕIGUSRAAMATUD EESTI RAHVUSRAAMATUKOGUS

Oktoober–detsember 2001

Üldküsimused

IX Riigikogu stenogrammid 2001. – Tallinn : Riigikogu Kantselei dokumendiosakond, 2001– .

1. kd. : V istungjärgk : 8. jaanuar – 8. veebruar. – 2001. – XXXV, 542 lk. + hääletustabelid.

2. kd. : V istungjärgk : 12. veebruar – 15. märts. – 2001. – XXXVI, 543.–1085. + hääletustabelid.

3. kd. : V istungjärgk : 19. märts – 12. aprill. – 2001. – XXXIII, lk. 1087.–1545. + hääletustabelid.

Märksõnad: parlamendid/istungjärgud/Eesti/stenogrammid

Kohaviit: 3-01-02625, 3-01-03213, 3-01-03324

Faculty of law / comp. by Peep Pruks. – Tartu : Iuridicum, 2001. – 231 lk.

ISBN 9985-9326-8-4

Märksõnad: ülikoolid/teaduskonnad/õigusharidus/õppejõud/Eesti/teatmikud

Kohaviit: 2-01-08461

Filosofien oikeus I–II / Jarkko Tontti, Kaisa Mäkelä, Heta Gylling. – Helsinki : Suomalainen

Lakimiesyhdistys, 2001. – (Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. E-sarja ; 2-3).

ISSN 1458-0446

1. kd. – 327 lk.

ISBN 951-855-188-X

2. kd. – 415 lk.

ISBN 951-855-189-8

Märksõnad: õigusfilosoofia/õigusteooria/filosoofia ajalugu/artiklikogumikud

Kohaviit: PL A/5053 2 ; PL A/5053 3

Introduction to Belgian law / ed. by Hubert Bocken, Walter De Bondt. – Bruxelles : Bruylant ; The Hague [etc.] : Kluwer Law International, 2001. – xxxiv, 464 lk.

ISBN 90411-1456-4 (Kluwer), 28027-1458-9 (Bruylant)

Märksõnad: õigusajalugu/õigussüsteemid/kohtusüsteemid/kohtumenetlus/riigiõigus/avalik õigus/eraõigus/perekonnaõigus/pärimisõigus/asjaõigus/võlaõigus/finantsõigus/kriminaalõigus/äriõigus/tööõigus/Belgia

Kohaviit: 2-01-08710

Kiris, Advig. Õiguse alused / Tallinna Tehnikaülikool, territoriaalmajanduse instituut. – 2., täiend. ja parand. tr. – Tallinn : TTÜ kirjastus, 2001. – 135 lk. – Bibl. lk. 134-135 ja osade lõpus.

ISBN 9985-59-226-3

Märksõnad: õigusnormid/õigusallikad/õigussüsteemid/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 2-01-07643

Swedish law in the new millennium / ed. by Michael Bogdan. – Stockholm : Norstedts juridik, 2000. – 537 lk. – (Institutet för rättsvetenskaplig forskning ; 169).

ISBN 91-39-00628-X

Märksõnad: õigussüsteemid/õigusajalugu/riigiõigus/haldusõigus/sotsiaalhooldusõigus/kriminaalõigus/menetlusõigus/finantsõigus/perekonnaõigus/äriõigus/tööõigus/keskkonnaõigus/intellektuaalne omand/transpordiõigus/Rootsi/artiklikogumikud

Kohaviit: 2-01-07927

Õigus. Psühholoogia. Sotsioloogia : õppematerjale II / MTÜ ÕPS Tartu Ühing ; koost. Lembit Auväart. – Tartu : Õiguse, Psühholoogia ja Sotsioloogia Tartu Ühing, 2001. – 264 lk. – Bibl. artiklite lõpus.

ISBN 9985-78-190-2

Märksõnad: õiguspsühholoogia/õigusfilosoofia/õigussotsioloogia/õigussüsteemid/õigusteadvus/õppematerjalid/artiklikogumikud

Kohaviit: 1-01-04934

Tsiviilõigus

Авторское право : учебное пособие. – Москва : Юридическая литература, 2000. – 288 lk.

ISBN 5-7260-0952-5

Märksõnad: intellektuaalne omand/autoriõigus/kõrgkooliõpikud/õppematerjalid/Venemaa/seadused (jur.)

Kohaviit: 1-01-04591

Eraõigus : I osa : abimaterjal kohtunike ja prokuröride twinning-koolituse eraõiguse õppegrupile / [Günter Hager, Marc Leonhard, Knut Unger ; tlk. Heidi Laanemäe, Virve Tamm, Mari-Ann Mändoja ; eess.: Jaanus Ots]. – Tallinn : Justiitsministeerium, 2001. – 546 lk.

ISBN 9985-9359-1-8

Märksõnad: eraõigus/Mandri-Euroopa õigussüsteem/Eesti/õppematerjalid/õigusloome/õigusteooria/lepinguõigus/lepingud/kolmandad isikud (jur.)/vastutus/garantii/tehingud/teovõime/kohtulahendid/karistused/süüteod/tahtlus

Kohaviit: 2-01-07540

Eraõigus : II osa : abimaterjal kohtunike ja prokuröride twinning-koolituse eraõiguse õppegrupile / [Günter Brambring, Walter Böhringer, Ole Krönert, Antje Müller ; tlk. Virve Tamm, Urmas Tigane, Heidi Laanemäe]. – Tallinn : Justiitsministeerium, 2001. – 276 lk.

ISBN 9985-9359-2-6

Märksõnad: eraõigus/Mandri-Euroopa õigussüsteem/Eesti/õppematerjalid/asjaõigus/tehingud/omand/kinnistusraamatud/lepingud/õigusteooria/kohtulahendid/menetlusõigus/tsiviilmenetlus/kohtunikud/Saksamaa

Kohaviit: 2-01-07543

Goldstein, Paul. International copyright : principles, law, and practice. – Oxford ; New York : Oxford University Press, 2001. – xxii, 618 lk.

ISBN 0-19-512885-0

Märksõnad: autoriõigus/naaberõigused/rahvusvaheline õigus/rahvusvahelised lepingud

Kohaviit: 2-01-08920

Zimmermann, Reinhard. Roman law, contemporary law, European law : the civilian tradition today. – Oxford [etc.] : Oxford University Press, 2001. – 150 lk.

ISBN 0-19-829913-3

Märksõnad: eraõigus/Rooma õigus/õigussüsteemid/õigusajalugu/Euroopa/loengud

Kohaviit: 2-01-08303

Võlaõigus

DiMatteo, Larry A. The law of international contracting. – The Hague ; London ; Boston : Kluwer Law International, 2000. – xvi, 578 lk.

ISBN 9041195920

Märksõnad: rahvusvahelised lepingud/kaubanduslepingud/müügilepingud/lepinguõigus/äriõigus/ühisettevõtted/elektrooniline kaubandus

Kohaviit: 2-01-06164

Truija, Uido. Võlaõigus ettevõtluses : käsiraamat lepingute ja lepinguväliste kohustuste seaduse kohta. – Tallinn : Estada Kirjastus, 2001. – 256 lk. – Aineloend lk. 254–256.

ISBN 9985-9348-9-X

Märksõnad: lepinguõigus/lepingud/tehingud/vastutus/ettevõtlus/ettevõtted/õigusaktid/Eesti/käsiraamatud

Kohaviit: 2-01-07719

Elamuõigus

Junti, Lüüli ; Paal, Kaupo ; Kolk, Kaido. Kuidas efektiivselt majandada korterelamut : elamureformiga seonduvate õigusaktide kommentaarid. – [Tartu] : Elmatar, 2001. – 86 lk.

ISBN 9985-9354-8-9

Märksõnad: korteriomand/kaasomand/korteriühistud/haldamine/Eesti/õigusaktid/kommentaariid

Kohaviit: 3-01-03157

Äriõigus

Behrendt, Britta. Electronic commerce in German and Swedish law : a comparative analysis in the light of European developments. – Stockholm : Jure, c2000. – XXI, 111, [16] lk. – (Skripter (Institutet for immaterialrätt och marknadsrätt vid Stockholms universitet) ; 103).

ISBN 91-7223-084-3

ISSN 0348-6990

Märksõnad: elektrooniline kaubandus/Internet/müügilepingud/tarbijakaitseõigus/võrdlev õigusteadus/Saksamaa/Rootsi

Kohaviit: PL A/5003 ; 103

Consumer law in the information society / ed. by Thomas Wilhelmsson, Salla Tuominen, Heli Tuomola. – The Hague ; London ; Boston : Kluwer Law International, 2001. – XXII, 403 lk.

ISBN 90-411-9811-3

Märksõnad: tarbijakaitse/tarbijakaitseõigus/elektroniline kaubandus/infoühiskond/artiklikogumikud

Kohaviit: 2-01-09960

Keskkonnaõigus

Environment and regulation / The David Hume Institute ; ed. by Andrea Ross. – Edinburgh : Edinburgh University Press, c2000. – 119 lk. – (Hume papers on public policy ; vol. 8, no. 2).

ISSN 0-7486-1473-7

ISSN 1350-7516

Märksõnad: keskkond/keskkonnakaitse/keskkonnamajandus/keskkonnaõigus/reguleerimine/keskkonnapoliitika/ Suurbritannia/artiklikogumikud

Kohaviit: PL A/704 ; 8,2

Proceedings of the Fourth Conference on the Environmental Conventions and the Baltic States : facing the New Millennium : 25–26 October 2001, Haapsalu, Estonia / [ed. and introduction by Tiina Peil]. – Tallinn : Säätva Eesti Instituut, 2001. – 151 lk.

ISBN 9985-9282-6-1

Märksõnad: keskkond/rahvusvahelised lepingud/bioloogiline mitmekesisus/keskkonnakaitse/maastikukaitse/regionaalne koostöö/Baltimaad/konverentsikogumikud

Kohaviit: 3-01-02646

Sotsiaalhooldusõigus

Salu, Monika. Sotsiaalkaitse Eestis. – Tallinn : EBS Print, 2001. – 227 lk. – Bibl. lk. 193–198. – Mõisted lk. 199–202.

Märksõnad: sotsiaalkaitse/sotsiaalkindlustus/sotsiaaljalugu/pensionisüsteemid/pensionid/tervishoid/tervishoiukorraldus/demograafilised uuringud/Eesti/20. saj.

Kohaviit: 2-01-07189

Kriminaalõigus

Ahven, Andri ; Tabur, Lauri ; Aromaa, Kauko. Victims of crime in Estonia 1993–2000 : [research report]. – Tallinn : Siseministeerium ; Helsinki : Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 2001. – 49 lk. – (Tutkimustiedonantoja / Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos = Research communications / National Research Institute of Legal Policy ; 51). – Bibl. lk. 38–39. – Kokkuvõte eesti k. lk. 42–49.

ISBN 9985-78-179-1 (Siseministeerium)

ISBN 951-704-260-4 (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos)

ISSN 1235-9254

Märksõnad: kuritegevus/kuriteoohvrid/küsitlusuuringud/sotsiaaluuringud/Eesti/1990-ndad/statistilised andmed/aruanded

Kohaviit: PE A/1914 ; 51

Di Amato, Astolfo. Italian law on business crime. – London ; The Hague ; Boston : Kluwer Law International, 2001. – xiii, 226 lk.

ISBN 90-411-9832-6

Märksõnad: majanduskuriteod/organiseeritud kuritegevus/kriminaalõigus/kriminaalmenetlus/kriminaalhooldus/kriminaalvastutus/karistused/kõlvatu konkurents/intellektuaalne omand/pangandus/pankrotid/pankrotimenetlus/keskkonnakaitse/Itaalia

Kohaviit: 2-01-06170

Lehti, Martti. Vägivalla hyökyaalto : 1900-luvun alkuvuosikymmenten henkirikollisuus Suomessa ja Luoteis-Virossa. – Helsinki : Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 2001. – VI, 395, [13] lk. – (Julkaisuja (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos) ; 178). – Bibl. jooneal. märkustes. – Kokkuvõte ingl. k. lk. 387–395.

ISBN 951-704-257-4

ISSN 0357-0126

Märksõnad: vägivald/isikuvastased kuriteod/kuritegevus/ajalugu/võrdlev õigusteadus/Soome/Eesti

Kohaviit: PL A/4530 ; 178

Mäkelä, Kaisa. Talouselämän rikokset, rikosoikeus ja kriminaalpolitiikka : empiirinen ja rikosoikeusteoreettinen tutkimus rauenneista konkurseista. – Helsinki : Suomalainen Lakimiesyhdistys, 2001. – XXIII, 269 lk. – (Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. E-sarja ; 4).

ISBN 951-855-191-X

ISSN 1458-0446

Märksõnad: majanduskuriteod/pankrotimenetlus/pankrotid/kriminaalõigus/kriminaalpoliitika/Soome

Kohaviit: PL A/5053 ; 4

The Sage dictionary of criminology / comp. and ed. by Eugene McLaughlin, John Muncie. – London [etc.] : SAGE, 2001. – xii, 336 lk.

ISBN 0-7619-5907-6

Märksõnad: kriminoloogia/õigusteooria/leksikonid

Kohaviit: 2-01-08911

Samson, Erich. Kriminaalõiguse üldosa : abimaterjal kohtunike ja prokuröride järelkoolituse karistusõiguse õppegrupile / eess.: Priit Pikamäe ; tlk. Olavi Jaggo. – Tallinn : Justiitsministeerium, 2001. – 527 lk. – Tõlkija märkused lk. 525–527.

ISBN 9985-9359-0-X

Märksõnad: kriminaalõiguse üldosa/õigusteooria/kuriteod/süüteod/tahtlus/karistused/õpikud

Kohaviit: 2-01-07537

Sootak, Jaan ; Pikamäe, Priit. Kriminaaltäitevõigus. – [Tallinn] : Ilo, 2001. – 192 lk. – Bibl. lk. 176–178 ja jooneal. märkustes. – Märksõnastik lk. 179–188.

ISBN 9985-57-373-0

Märksõnad: õigusajalugu/karistused/kinnipidamisasutused/kohtud/kriminaalhooldus/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 2-01-09289

Menetlusõigus

Дегтярев, С. Л. Возмещение убытков в гражданском и арбитражном процессе : учебно-практическое пособие. – Москва : БЕК, 2001. – 161 lk.

ISBN 5-85639-297-3

Märksõnad: vahekohtud/kahju tekitamine/tsiviilvastutus/hüvitised/vahekohtumenetlus/tõendamine (jur.)/
Venemaa/õppematerjalid
Kohaviit: 1-01-04161

Riigiõigus

Arato, Andrew. Civil society, constitution and legitimacy. – Lanham, MD [etc.] : Rowman & Littlefield Publishers, c2000. – xiv, 350 lk.

ISBN 0-8476-8771-6

Märksõnad: Ida-Euroopa/Kesk-Euroopa/Ungari/Poola/postsotsialistlikud riigid/poliitika/riiklik poliitika/
poliitilised muutused/kodanikuühiskond/põhiseadused/demokraatia/legitiimsus/õigusotsioloogia/
õigusjärglus/1990-ndad

Kohaviit: 2-01-09083

Viljanen, Veli-Pekka. Perusoikeuksien rajoitusedellytykset. – Helsinki : Werner Söderström Lakitieto, 2001. – xiv, 391 lk. – Kokkuvõtte ingl. k. lk. 363–375. – Bibl. lk. 377–391.

ISBN 951-670-057-8

Märksõnad: põhiõigused/inimõigused/põhiseadused/õigusloome/õiguslikud kitsendused/Soomes

Kohaviit: 2-01-09120

Haldusõigus

Reklaam väikeettevõttes / koost. Aivar Tamm. – Tallinn : Estada, 2001. – 284 lk. + 1 diskett, 1 lisa (31 lk.).

ISBN 9985-9267-9-X

Märksõnad: reklaam/reklaamikampaaniad/reklaamiteadus/väikeettevõtted/äriõigus/õigusaktid/marketing

Kohaviit: 2-01-07159

Rahvusvaheline õigus

Archer, Clive. International organizations. – 3rd ed. – London ; New York : Routledge, 2001. – xi, 204 lk.

ISBN 0-415-24690-3

Märksõnad: rahvusvahelised organisatsioonid/rahvusvahelised suhted/teooriad/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 2-01-09193

Eiriksson, Gudmundur. The International Tribunal for the Law of the Sea. – The Hague [etc.] : Martinus Nijhoff Publishers, 2000. – xxviii, 387 lk.

ISBN 90-411-1418-1

Märksõnad: Ühinenud Rahvaste Organisatsioon/Rahvusvaheline Mereõiguse Kohus/mereõigus/
rahvusvahelised kohtud/erikohtud/kohtumenetlus

Kohaviit: 2-01-08701

The international dimensions of cyberspace law / [ed. by] Bruno de Padirac. – Aldershot ; Burlington : Ashgate/Dartmouth ; Paris : UNESCO Publishing, c2000. – xviii, 241 lk. – (Law of cyberspace series ; 1).

Märksõnad: UNESCO/küberryuum/infovõrgud/arvutivõrgud/Internet/õiguslikud aspektid/rahvusvaheline koostöö/informatsioonivabadus/Uus-Meremaa

Kohaviit: PL A/4977 ; 1

Rosenne, Shabtai. The law and practice of the International Court, 1920–1996. – 3rd ed. – The Hague ; Boston ; London : Martinus Nijhoff Publishers, c2000.

ISBN 90-411-0264-7

1. kd. : The court and the United Nations. – 516 lk.

2. kd. : Jurisdiction. – 517.–1062. lk.

3. kd. : Procedure. – 1063.–1766. lk.

4. kd. : The Charter of the United Nations, Statute and Rules of the Court. Indexes. – 1767.–1960. lk.

Märksõnad: rahvusvahelised organisatsioonid/Rahvusvaheline Kohus/Ühinenud Rahvaste Organisatsioon/Rahvusvaheline Tööorganisatsioon/Ülemaailmne Tervishoiuorganisatsioon/Rahvusvaheline Mereorganisatsioon/Maailmapank/Rahvusvaheline Tuumaenergiaagentuur/rahvusvahelised kohtud/kohtumenetlus/kohtulahendid/hartad

Kohaviit: 2-01-07469, 2-01-07470, 2-01-07471, 2-01-07472

Vallikivi, Hannes. Välislepingud Eesti õigussüsteemis : 1992. a. põhiseaduse alusel jõustatud välislepingute siseriiklik kehtivus ja kohaldatavus. – Tallinn : Õiguskirjastus, 2001. – 220 lk. – Bibl. lk. 131–146. – Märksõnastik lk. 147–151.

ISBN 9985-78-336-0

Märksõnad: rahvusvahelised lepingud/siseriiklik õigus/põhiseadused/õigussüsteemid

Kohaviit: 2-01-09493

Women's rights and bioethics / ed. by Lorraine Dennerstein... [et al.]. – Paris : UNESCO Publishing, 2000. – 215 lk. – (Ethics). – Bibl. lk. 199–215.

ISBN 92-3-103765-X

Märksõnad: UNESCO/naiste õigused/bioetika/reproduktiivne käitumine/vägivald/tervishoid/töetervishoid/artiklikogumikud

Kohaviit: 2-01-06742

World court reports : a collection of the judgments, orders and opinions of the Permanent Court of International Justice / ed. by Manley O. Hudson. – Reprint ed. – Buffalo : Hein & Co., 2000. – (Publications of the Carnegie Endowment for International Peace, Division of International Law, Washington).

ISBN 1-57588-647-2

1. kd. : 1922–1926. – 777 lk.

2. kd. : 1927–1932. – 870 lk.

3. kd. : 1932–1935. – 549 lk.

4. kd. : 1936–1942. – 513 lk.

Märksõnad: Rahvasteliit/Rahvusvaheline Kohus/rahvusvahelised kohtud/kaasused (jur.)/kohtulahendid

Kohaviit: 2-01-08713, 2-01-08714, 2-01-08715, 2-01-08716

Inimõigused

Европейский суд по правам человека : избранные решения в двух томах. Том 1.-2. – Москва : Норма, 2001.

1. kd. – 841 lk.

ISBN 5-89123-406-8

2. kd. – 802 lk.

ISBN 5-89123-407-6

Märksõnad: Euroopa Inimõiguste Kohus/rahvusvaheline õigus/rahvusvahelised kohtud/õigusemõistmine/Euroopa/kohtulahendid

Kohaviit: 2-01-08003, 2-01-08004

Inimõigused. I : sissejuhatus ainesse. Kommentaarid. Õigusaktid : õppevahend / koost. Gabriel Hazak ; Tallinna Tehnikaülikool, humanitaar- ja sotsiaalteaduste instituut. – Tallinn : Tallinna Tehnikaülikool, 2001. – 132 lk. – Bibl. lk. 131.

Märksõnad: Euroopa/Eesti/õigusaktid/rahvusvahelised lepingud/kommentaarid/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 3-01-02471

Joseph, Sarah ; Schultz, Jenny ; Castan, Melissa. The international covenant on civil and political rights : cases, materials, and commentary. – Oxford ; New York : Oxford University Press, 2000. – xxxvi, 745 lk.

ISBN 0-19-826774-6

Märksõnad: Ühinenud Rahvaste Organisatsioon/inimõigused/põhiõigused/poliitilised õigused/rahvusvahelised lepingud/kommentaariid

Kohaviit: 2-01-08908

Das Lebenspartnerschaftsgesetz : kommentierende Darstellung anhand der Materialien / bearb. von Thomas Meyer und Andrea Mittelstädt. – Bonn : Bundesanzeiger-Verlag, 2001. – 319 lk.

ISBN 3-89817-049-7

Märksõnad: seksuaalvähemused/homoseksuaalsus/kooselu/õiguslik seisund/Saksamaa/seadused (jur.)/kommentaariid

Kohaviit: 2-01-07937

Euroopa Liidu õigus

Euroopa Kohtu lahendid : Euroopa Kohtu ja Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu tutvustus / Justiitsministeerium ; koost. ja [eess.]: Julia Laffranque ; [tlk. Mae Hallistvee, Annelly Jauk, Urve Karuks, Mai Lehtpuu, Urmas Maranik, Küllike Maurer, Liina Pohlak, Ann Rahnu, Raivo Rammus, Ingrid Sibul, Madis Vunder ; eess.: Märt Rask ; toim. Toomas Huik, Taima Kiisverk, Küllike Maurer, Liina Pohlak, Ann Rahnu, Raivo Rammus, Madis Vunder]. – Tallinn : Juura, 2001. – 464 lk.

ISBN 9985-75-073-X

Märksõnad: Euroopa Liit/Euroopa Kohus/rahvusvahelised kohtud/kohtumenetlus/kohtulahendid

Kohaviit: 2-01-09420

Kohtuvõimu sõltumatus Euroopa Liiduga ühinemise protsessis. Kohtute sõltumatus Eestis / Avatud Ühiskonna Instituut, Euroopa Liiduga liitumise seireprogramm ; [tõlge: õigustõlkebüroo "Interlex OÜ", Silva Soomets]. – Tartu : Iuridicum, 2001. – 103 lk. – Bibl. joonealustes märkustes.

Märksõnad: Euroopa Liit/ühinemine/riigiõigus/kohtud/võimude lahusus/kohtusüsteemid/kohtuvõim/kohtunikud/Euroopa/Eesti

Kohaviit: 3-01-02647

Rahvusvähemuste kaitse Euroopa Liiduga ühinemise protsessis. Rahvusvähemuste kaitse Eestis / Avatud Ühiskonna Instituut, Euroopa Liiduga liitumise seireprogramm ; [tõlge: Balti Õiguskeskuse Tõlkebüroo]. – Tallinn : Jaan Tõnissoni Instituut, 2001. – 123 lk. – Bibl. lk. 56–81 ja lk. 112–123.

ISBN 9985-9270-2-8

Märksõnad: Euroopa Liit/ühinemine/rahvusvaheline õigus/vähemusrahvused/vähemuste õigused/haridus/tööhõive/tervishoid/kriminaalõigus/Euroopa/Eesti

Kohaviit: 2-01-08562

Tanning, Lembo. Saage tuttavaks – Euroopa Liit. – Tallinn : Ten-Team, 2001. – 408 lk. – Bibl. joonealustes märkustes.

Märksõnad: Euroopa Liit/Maastrichti leping (1992)/Amsterdami leping (1997)/Nice leping (2001)/rahvusvaheline koostöö/rahvusvahelised lepingud/majandusintegratsioon

Kohaviit: 2-01-07717

Veinla, Hannes. Loengud Euroopa Ühenduse keskkonnaõigusest. – Tartu : Iuridicum, 2001. – 153 lk. – Bibl. 153.

ISBN 9985-9326-7-6

Märksõnad: Euroopa Ühendus/keskkonnapoliitika/keskkonnaõigus/keskkonnakaitse/maksustamine/tegevuskavad/Euroopa Liidu maad/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 2-01-07791

Koostanud Maia Ruttu

